

Tomus XIII
Miscellaneorum Philology.

[Handwritten signature or initials]

The
Diff
Gr
In
M
Po
Ex
Pe
Ex
C
S
A
E
C
E
E
D
C
I
G
T
F
G
G

39.
D. J. G.

ad

Comma 22. Capitis XXI.

D. JOHANNIS

EXERCITATIO

PHILOLOGICA,

Bartoldo Nihusio Sacerdoti Pontificio

OPPOSITA,

Inq; illustri Academia VVittebergenfi

PRO LOCO

In Amplissima Facultate Philosophicâ bene-
volè sibi assignato

Publicæ eruditorum disquisitioni submissa

à

M. JOHANNE ERNESTO GERHARDO

JENENSI,

Respondente

M. JOHANNE Hilpert Coburgensi Fr.

a. d. 20. Decemb.

In Auditorio Majori horis

matutinis.

VVITTEBERGÆ,

TYPIS JOBI VVILHELMI FINCELII,

ANNO clō lōc XLIX.

EXERCITATIO

DE

DE

DE

felle mixtum. Nolo jam prosequi convitiarum
calumniarumq; Cacoethes, quò virulentà lingua in
viros clarissimos ac de Ecclesia Christi optumè meri-
tos utitur, quando eos modò stultitiæ, modò infantiæ,
modò desipientiæ accusat nomine. *Laus namq; DEO*
(ut *Nibusio* verba quæ de se habet, mea nunc justissimè
hic faciam) *quòd neq; necem, aut vulneris etiam quid-*
quam cassa ista verbula sanctissimæ Virorum DEI famæ
inferant, quin honori potius sint illis ac testimonium
constantia in religione nostra, à quâ transfuga
iste turpem fecit secessionem. Sed agendum! inspiciamus
vinum illud facatum ac turbulentum, quod in
veteri nobis proponitur Cantharo, ac quò magis illi-
us fæces appareant, infundamus illud vitro purissi-
mo, & ad solem adponamus veritatis. Id quod futu-
rum, si *Vulgatæ versionis* turbidas & inquinatas aquas,
quas *Nibusius* obtrudere nobis conatur, cum purissi-
mis Israelis fontibus, textu videl. Script. S. origi-
nali conferre haut insuper habuerimus. Et impræ-
sentiarum id quidem unico saltem demonstrare ani-
mo sedet exemplo, proposito nobis in purissimo vi-
tro, *Glassum* dico, (liceat verò ita ludere in nomini-
bus, quia sic *Nibusio* videtur, qui mirè sibi in ludicris
hisce placet) atq; ex eodem Glassio repetito illo à
Nibusio, sed miris modis ab hoc cõspurato, quin tan-
tum non *transsubstantiato*, ut vocabulo hoc utamur,
utpote magis forsan huc quadrante, quàm ad Pon-
tificiam istam *S. Cæna transsubstantiationem*. Est verò
particula Commatis 22. Capitis XXI. Johannis, quæ
in textu authentico ita sonat: *εὰν ἀνθὸν θέλω μένειν ἕως*
ἔρχομαι. si enim volo manere donec veniam. quam vulga-
tus Bibliorum Interpres ita transtulit, vel potius, quæ
Scripto-

Scriptorum aut amanuensium vitio in vulgatæ Bibl. Versionis quibusdam Codicibus ita legitur: *Sic eum volo manere, donec veniam.* Nos à parte stamus fontium defendimusq; lectionem Græcam, *Nibusius* verò eum Pontificiis nonnullis (neq; enim omnes adeo stupidi sunt, ut nævum istum defendere sustineant, quod infrà prolixè ostendemus) corruptos turbidosq; sectatur rivulos, non contentus fontibus. Ita nimirum evenire illis videmus, ut qui semel à meretrice Babylonica præfascinati inquinatos biberunt rivos, semper ferè istos anhelent, nec unquam ad dulcissimos adspirent fontes, de mōte salientes Sionis. Haut secus enim atq; *Scortum ceu sitiens viator ab omni aqua proxima bibit*: Sir. 26, 15. ita quoq; qui semel apud Babyloniam meretricem nomina sua sunt professi, quascunq; Thaidis Romanæ amore capti, errorum aquas sitiunt, quin & magis bibunt cupidè, quàm suavissimos purissimosq; Verbi divini fontes. Qui quidem error tolerari in *Nibusio* facilè posset, nisi eò totis allaboraret viribus, quò & alios vetustatis, quæ tamen nulla est, specie alliceret, ut relicto vino purissimo textus authentici, fæcatum illud corruptæ versionis vulgatæ villum vel acetum veriùs sectentur. ac tanto quidem id *Nibusius* pertentat ardore, ut vix perferre possit alios, qui purissima nobis propinant vina. Ast nolo diutiùs metaphoræ inhærere: nec quæ data Lectionem istã corruptam defendendi occasio ei fuerit, jã nunc inquiram prolixè. Hoc tamen erit monendū, non adserere quidem *Nibusium*, articulum fidei esse, *verba Christi de Johanne*, modò adducta *affirmativè sumi* (quod ipse cū *Vulgato* facit, indeq; multis opprobriis in secus sentientes invehitur) *debere*. Ast cū adfirmet

nihilominus, sententiam istam apud suos (quod num-
verum sit, infra videbimus) esse probabiliorem, nec argu-
mento ullo refutabilem, ac ægrè ferat, nisi responso fue-
rit dignatus, cum primis vero, quia nominatim etiam
beatum perstringit *Parentem* meum, haut abs re esse
putavi, locum istum paullò expendere diligentius.
Ut ut vero *Nibusius* more suo hinc inde oberret, ac
nuspian prope domi sit, placet tamen methodicè
totam hanc rem pertractare, & quid *Nibusii* ratiun-
culis insit momenti, simul indicare. primum verò de
Lectioe, postmodum de verborum $\xi\upsilon\nu\ \tau\omega\ \theta\epsilon\omega\ \alpha\gamma\alpha\mu$
sensu.

C A P U T I.

Concilii Tridentini de versionis Vulgatæ authentiâ de-
cretum in praxi non adeò rigorosè à Pontificiis semper
observatur. Codices Græci quomodo hunc locum, Comma
videl. 22. Cap. 21. Joh. exhibeant. Jansenii, Commentarios
in Concord. Evangel. quanti Pontificii faciant? Omnes
Codices Græcos $\epsilon\acute{\alpha}\nu$ h. l. habere, probatur ex ipsis Pontificiis
Jansenio ac Maldonato. Aliorum conjectura rejicitur.
Probatur etiam genuina lectio ex Eclogis MSS. Græcis.

Sess. 4.

Licet non nesciamus, sancitum apud Pontificios
Concilii Tridentini auctoritate esse, ut *vulgata ver-*
sio Latina in omnibus, quæ ad fidem & mores perti-
nent, retineatur, omnesq; de fide & moribus quæstiones
per hanc definiantur, quin ut in disputationibus non ad
Ebraica vel Græca exemplaria provocetur, multò vero
minus in his, quæ sunt fidei & morum, *Latina exempla-*
ria ex Ebraicis & Græcis corrigantur, quia tamen non
solum eruditiores inter Pontificios communiter, sed
ipse etiam *Nibusius* textum Græcum non adeò depri-
mere videntur, visum omninò fuit, originalem ante
omnia consulere in dubiâ istâ Versionis Vulgatæ le-
ctione textum. Hunc ipsum *constanter sive omnes*

Co-

7.

Codices Græcos cōcorditer eadē sē, & nō sic habere, clarissimus Gandavensium Episcopus Cornelius prodit Jansenius Comment. in Concordiā Evang. Cap. 148. p. m. 1082. b. & 1084. a. qvilibet non solum Catholico inscriptus Regi Philippo II. est, verum etiam merito suo in magna apud reliquos Pontificios æstimatione, talemq; à librorum visitatore & Theologiæ Lovanii Professore Thoma Goze à Bellomonte retulit Censuram: Commentarios Reverendissimi Domini D. Corn. Jansenii Gandensium Episcopi, in suam Concordiam Evangelicam, magnā tum pietate, tum eruditione, ac judicio maturo propria manu scriptos, edi & typis publicari utilissimum Reipubl. erit. Lovanii Maji 2. Anno 1570. nec aliter Cenfor de eodem libro, Apostolicus & Regius per Belgium Joannes Molanus, cujus Censura ita habet: Commentarios Reverendissimi Corneli Jansenii, Episcopi Gandavensis in suam Concordiam & Historiam Evangelicam, jam denuò ab eodem, summa diligentia castigatos & auctos propter singularem pietatem & eruditionem, Reipubl. Christianæ utilissimos esse, commune est Doctorum Virorum judicium. Augusti 3. anno LXXVI. Quas ego censuras prolixè atq; adeò verbotenus referre hīc volui, quia aliquoties infrā ad Jansenium hunc provocaturus contra Nihusium sum. Eum itaq; ne Nihusius vilipendere vel tam facilè rejicere ausit, è re fuit Censoris Apostolici judicium ob oculos Nihusio ponere. Neq; vero Jansenius solum, concorditer omnes Codices Græcos ita legere testatur, sed & acerrimus aliās doctrinæ Pōtificiæ defensor nec Jesuita ignobilis Joh. Maldonatus idē omnino expressis tradit verbis, summo consensu ita h. l. legi adserens, insuperq; celeberrimum addit Codicem Vaticanum.

Quem

Quem Maldonatū licet à vero aliquando deviare Nibufius miretur, eidēq; Suarii opponat alicubi disputationes, haut tamen existimamus, facile hīc eidem Nibufium omnem derogaturum fidem esse. Cum primis quoniam ipse etiam de *Tirino* scribit, quod rectè commentetur (indefinitè & absq; limitatione ullā) in Græco esse *Si*. quin prorsus etiam in eo est, non ut de lectione Græcā ambigat, sed ut ostendat, Græcum eād non merè hypotheticè accipi posse ac debere. Rejicienda igitur non immeritò (haut nisi fallor, repugnante Nibufio) illorum, quibus miramur adstipulari *Bezam*, conjectura est, qui putant, scriptum initio Græcè fuisse εἰ ἂν: cum, si habenda *Jansenio*, *Maldonato* aliisq; clarissimis Viris fides est, omnes *Codd. Græci* antiqui pariter ac recentiores constanter hodie eād sive *Si* legant, in quorum sanè vel unico saltem illud εἰ ἂν fuisset relictum, si prima exemplaria Græca ita habuissent. Nec audet *Nibufius* adserere, Græcè ita fuisse initio scriptum, vel unicum etiam Codicem Græcum εἰ ἂν habere, sed id tantum existimat, dici posse, nihil impedire, quò minus existimetur interpretē vulg. præterisse illud eād & vertisse εἰ ἂν, quippe quod subintelligatur sub verbo manere. Quæ vero de significatione ἂν ei pro ὅν subjicit, nescio quid sibi illis velit. Hoc tandem sub Capitis hujus finem colophonis loco in gratiam Antiquitatis cultorum addere visum est, *Eclogas Græcas* MS. Bibliothecæ Norib. (de quarum vetustate egi *Exerc. ad N. T. Syr. Disp. 5. pos. 4.*) similiter eād h. l. exhibere.

CAPUT II.

STriaca N. T. versio cujus antiquitatis sit? magni æstimatione illa viris magnis. Adducitur eadem pro genuinā h. l. lectione

VII.

lectione. de significatione particulae Syr. *N.* Arabica versio utriusque editionis Lugdunensis ac Romanae pro corroboratione genuinae lectionis in medium allata. significationes verborum Arab. *י ק י* & *ד נ ג*. Aethiopicæ versionis Romæ superiori seculo in lucem datæ producitur consensus. Cur versio ista viris doctis hæcenus minùs frequentata, conjectura. Sphalma typographicum ex illa h. l. tollitur. Aliæ versiones pro nostrâ lectione proferuntur. His tamen omnibus quare Nihusius nil moveatur? Ostenditur, sine metu Vulgatam versionem deserere Nihusium potuisse. Diversa Dd. Pontificiorum de emendata jussu Sixti V. Versione judicium.

Proximum à textu Græco, antiquitatem si quis respexerit, non immeritò locum obtinet Paraphrasis sive versio N. T. *Syra*. Quæ versio licet nec D. *Marco* adscribi possit, multò minùs *textui Græco* æquiparari, vel ad *Antiochenam* Ecclesiam primùm nascentem referri commodè possit, quod alibi ostendimus, tantum tamen abest, ut exinde sive *Vulgata* postponamus, sive ex illâ ipsâ ubiq; vel saltim plurimis in locis correctam, statuamus, ac proinde vilipendamus: ut potiùs audacter cum magno *Glassio* asseramus, *in ambigua Græci textus lectione post alia requisita*, à prædicto Dn. Doct. *Glassio* posita, hanc quoque Versionem consuli debere. Nec de nihilo sunt, quæ *Franciscus Lucas Brugensis*, Scriptor Pontificius, præfat. super N. T. Comment. n. 6. habet: *Hoc teneo*, inquit, *indubitanter*, *Syriacum N. T. textum vetustissimi exemplaris Græci* & *quidem ex primis, loco habendum, ac venerandum esse*. Hæc ipsa verò Versio *Syra*, nullo, quantum indagare potui refragante Codice, sed Codicibus tum excusis, tum MSS. quos Viri Docti contulere, *ὁμοθυμαδὸν* consentientibus, quibus & antiquissimus Codex MS. quatuor Evangelistarum (quem Bibliotheca Acad. *Altdorffina* ceu in *insigne κειμήλιον* asser-

B

vat

hujus loci adducere prolixè. Videantur tamen *Fr. Lucas Brug.* præf. ad N. T. Com. n. 6. *Bellarmin.* lib. 2. de V. D. C. 4. Inter Orientalium versiones proxima hodie Syriacæ *Arabica* est. hæc ipsa verò egregiè lectione Græcam per *εάν* calculo suo confirmat, quando locū hunc in editione Lugdunensi, quæ CL. debemus *Erpenio*, ita exhibet *قال له يسوع ان كنتن اشاء ان يبعني هذا ان* *ه.ع. Dicebat illi Jesus: Si volu- ut relinquatur hic, usq; dū veniā, quid hoc ad te? sequere me tu.* Editio Romana, quæ è typographia Medicea prodiit, similiter habet, quemadmodū etiam *Estius* cū *Aloisio Novarreno* hujus meminit. observa tamē, quòd verba *ان يبعني* exponātur ibi: *ut remaneat*, cūm verbum *بقا* sive *بقي* mansit, remansit, superfuit notet. pro hoc verbo a. v. 23. in utraq; editione, *Belgica* videl. & *Romana* occurrit verbū *دام* quod *permansit*, *perstitit*, *perremavit* &c. significat. Priora verò verba; *ان كنتن اشاء* de verbo ad verbum sonant: *Si fui volam.* quæ phras- sis forsan non incommodè nec contra indolem Lin- gva Arabicæ reddi posset: *Si vellem.* Cæterum ver- bum *دام* occurrit in N. T. Arabico alibi aliquvādo pro *δουλεύωμαι*, aliquvādo pro *ἀφίημι*, aliquvādo & pro *εἶμι*, ceu ex variorū exēplorū inductione probari pos- set. Verbi verò *دام* significata præter loca à *Schindl.* ob- servata ostendere possunt *Locman.* etiam fabulæ, ab *Er- pen.* editæ. Sed & *Æthiopicā* tandem adducere placet Paraphrasin, quâ de licet nullus, quantum novi, Interpretum vel Commentatorum aliquid hîc mo- neat, (ut ut jam pridem typis *Romæ* à *Fr. Petro Æthio- pe*, sedente *Paulo III. Pontif.* exstet exscripta, cen- tenis videl. abhinc annis & amplius, forsan quia La- tinè nunquam fuit reddita, nec in Ebræos etiam,

translata characteres, ut proinde animum prope induxerim, opellā istam favente Numine aliquando in me suscipere, si doctorum Virorum stimulus accesserit & probatio) haut abs re tamen fore existimo hujus quoque versionis cum textu Græco quoad Præsentem locum monstrare consensum. Ita verò illa:
 ΘΡΟΝΟΣ † ΚΥΡΙΟΥ † ΚΩΝ † ΕΦΡ'Ν †
 ΡΥΑ † ΚΙΝ † ΓΙΝ † ΚΩΣ † Κ † ΜΑΘΗΤΗ †
 Et dicit illi JESUS: Si volo ut sit, donec cum veniam,
 quid ad te? Ubi tamen notandum, quòd pro
 ΚΩΝ † legendum ΚΩ † sit, prout versu seq.
 occurrit, abjectā videl. litterā Ν, quæ nunquam apud
 Æthiopes ita adhæret, nec unquam etiam dictio hæc
 in N. T. legitur composita cum Ν † sed vel cum Γ †
 ut ΚΩΓ † & tunc nihil aliud notat quam simplex
 ΚΩ † vel etiam cum Ι, eodem sensu. Hisce ex Ori-
 ente versionibus, Occidentalium haut immeritò
 subnectimus interpretationes sive trāslationes, quip-
 pe quas nec *Nibusius* prorsus respuit, sed allegatione
 illarum suam alicubi munire sententiam conatur.
 Ita vero Biblia Gallica, impressa à Lyon pour Anthoine
 de Harsy anno 1602. habet: *Jesu lui dit, si je veux qu' il
 demeure jusqu' a tant que je vienne, qu' en as-tu à faire?
 toy sui moy.* Pariter Italica, *Jesu li dice, se jo voglio ch' ci
 resti, insin à tanto che jo venga: che n' hai tu à fare? segvi
 mi tu.* Ita etiam Hispanica, Belgica & Anglicana.
 Hisce tot ex Oriente atq; Occidente productis in-
 medium testibus *Vulgatam* opponit *Nibusius* versio-
 nem, sive ut molliùs loqvar, in eo totus est magnoq;
 utitur molimine, quòd demonstrat, *Vulgatum* ver-
 tendo per sic à Græco atq; adeò ab omnibus hisce ver-
 sionibus modò adductis, non discrepare, sed potiùs,
 quod

quod in Græco textu obscurius est propositum, explicatius reddere per *sic*. Scopus ad quem Nihusius collimet, & quare tantopere in defendendâ istâ lectione Interpretis vulgati (si tamen adscribenda huic mendosa hæcce Codicum nonnullorum lectio est, & non potius scribis quibusdam) laboret, neminem fugere potest, nisi qui nesciat, sub anathematis fulmine sancitum à Pp. *Concilii Tridentini* esse, ut *nemo vulgatam versionem rejicere quovis pretextu audeat vel præsumat*. Sed non est, cur fulmen hoc brutum Nihusius tantopere metuat, quippe quem latere forsan haut potest, quàm emolliat, vel annihilat potius illud ipsum *Andreas Vega*, Pontificius non incelebris idemq; Concilii istius Adfessor lib. 15. c. 9. Confer. etiam *Petrus Suavis* Hist. Conc. Trid. l. 2. p. 125. aliiq; , quos insignis Theologus Dn. *D. Waltherus*, præclaro Officinæ Bibl. opere adducit p. 343. & testatur etiâ id hoc ipso in loco aliisq; plurimis praxis Pontificiorum haut rara. Nisi tamen forsan cum *Ludovico de Tena* Isag. ad Scrip. l. 1. diff. 6. sect. 3. velit statuere, *non solum in iis, quæ pertinent ad fidem (fidei enim articulum haut esse, ut verba Christi de Johanne hoc, quo Vulgatus & cum eo Nihusius accipit, sensu sumantur, lubens concedit Nihusius ipse) & mores, sed etiam in omnibus aliis, quantumvis levibus, vulgatam nullum continere errorem, & Concilium adprobasse eam SIMPLICITER & sine ullo recurso ad aliam lectionem*. Quam tamen mentem ne utiqvam Concilii Tridentini Adfessoribus fuisse, alii Pontificii magis nasuti hinc inde produnt, & fortassis ipsemet *Nihusius* non penitus inficiabitur. Sed cum totū deniq; caput hoc uno hocce quasi ariete everti posse, forsan sibi *Nihusius* imaginetur,

netur, quòd nequaquam adeò stupidi aut paraphraseos Chaldaica, interpretationisve Syriacæ, Arabica & Samaritana ignari censendi illi sint, qui versionem vulgatam comprobarunt (de quo tamen adserto haut immeritò aliquis dubitare potest, cum ipsimet Pontificii inter caussas authentizata V.V. hanc etiam numerent, quòd in Conciliis Generalibus aut paucissimi, aut quandoq; nulli sint Lingvæ Ebrææ periti) ac nihilominus his versionibus non obstantibus pro Vulgatæ integritate ac puritate pronunciarint, quæ tamen post novissimam accuratissimamq; Sixti revisionem sic ostendat: tum respondemus Nihusio; errare humanum esse, atq; adeo, nec ipsum etiam Papam cum suis gnathonibus ab hac lege excipi posse, vel debere. conferantur in hanc rem, quæ habet Archiep. Florentinus Part. 3. Tit. 22. c. 7. circa fin. Meritò itaq; hinc observanda illa sunt, quæ Auctores præfat. ad Bibl. Sixti V. & Clem. IIX. jussu edita monent ac fatentur, difficile esse affirmare, suam editionem sic correctam, omnibus numeris esse absolutam pro humanâ imbecillitate, & nonnulla ut consultò mutata, ita etiã, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta esse. Addantur etiam omninò illa testimonia, quæ collegit celeberrimus Dn. Doct. Waltherus l. suprâ citato p. 317. atq; istis addatur Bonfrerius è Soc. Jesu, Proleg. ad Sc. S. p. 52. Sed de hisce satis.

C A P U T III.

Versionis Vulgatæ Latinæ Codices h. l. diversimodè legere indicatur. quanam lectio præferenda sit & quanam Codices corrupti. Calixtus à Nihusii calumniis vindicatur. Illi dum Nihusius stulti titulum attribuit, per hoc ipsum nec sociennis suis idem parcit. quare tam pronò in bonos ac doctos quosq; viros Nihusius hoc epithetofit, inquiritur. Pontificiorum scriptorum consensus cum Cali-

xto

XIII.

xto circa h. l. offenditur. Cur à virorum eruditorum, sed non Catholicorum encomio Nihusius abstineat, ex ipso Nihusio monstratur.

R Estat ut ipsos Versionis Vulgatæ excutiamus Codices, quorum nonnulli *Si*, alii *Sic*, alii deniq; *Si Sic* hoc loco habent, teste *Corn. Cornelii à Lapide*, cujus verba allegat Nihusius p. 238. Quæritur itaq; nūc, quænam ex his lectionib; melior altera sit, vel num Codd. nonnulli *vitio librariorum corrupti sint, & ad Græci textus originalis emendandi normam*. Atq; hoc ipsum est non minimum, ob quod irrito licet conatu, tantopere in nostrates invehitur Nihusius. Dicunt nim. nostrates, & rectè dicunt, *mendo laborare illos Codices, qui legunt Sic, sive etiam si Sic: cum tamen Græcus textus, quem ipsius Christi loquentis scopus etiam egregiè confirmat, requirat sic*. Hoc ipsum postquam clarissimus adserit quoq; Calixtus in *Harm. sua Evangelica*, ac scribit: *Deceptus (Augustinus) mendo Codicis, quod etiam tum temporis in Latinam editionem irrepserat, & etiamnum hodie à Pontificiis non tollitur, verba Christi non satis feliciter expedit. Quid ad hoc Nihusius? stultè sic, exclamat, Calixtus. stultus, inquam es, mi Calixte; mendo enim carent ejusmodi Codices, licet hujus tu rei sis imperitus*. Sed bona verba quæso, Nihusi! ipsi etiam socienni tui, quorum præclarissimis lucubrationibus schedulæ Tuæ, meris calumniis refertæ, conferendæ neutiquam sunt, mendum in hac lectione agnoscunt, mirantur, deplorant. Visne audire? Non toedio mihi erit ob oculos eorum aliquos tibi ponere, ut videas, quàm ineptè *stultitiæ imperitiæq;* arguas tantos sedis Romanæ parastatas, quorum Commentarios non indoctos vel non inspe-xisti, vel de quibus nec judicare potuisti. Neq; hoc mirum!

mirum. cum *sicuti de pictore, sculptore, fictore nisi artifex judicare potest, ita nisi sapiens non possit perspicere sapientem*, ut habet ille. Sed dicat forsitan aliquis, BAR TOL DUM nostrum *Nihusum* ex suo ingenio, quin & nomine, alios metiri, indeq; de viris etiam Doctissimis ac de re litteraria longè meritisimis stolidè adserere, quòd sint *Stulti, stolidi, fatui, bardiblenni, buccones*. id quidem verum est: sed an propterea ipse excusatus vel excusandus? *μη γένοιτο!* Verùm enim verò cū nec ipse Nihusius, qui vult omninò esse aliquid, concessurus opinionem adsertionemq; istam sit, quare judicent modò periti, annon quadret in Nihusium egregium illud Arabum Adagium: *מן תרך נפשו במנולה אלעאקל*: *תרכוהו אללהו ואלנאש במנולה אלגאהה*: Apponam versionem Latinam, quò Nihusius sensum eò percipiat meliùs; ita verò sonat Latine: *Qui seipsum habet pro sapiente: habent eum DEUS & homines pro inepto*. reliqua nominis *גאהה* significata quærat hujus rei cupidus apud *Schindl*. p. 285. Lex. Pentagl. & dispiciat, num & illa Nihusio competant, si contulerit *Hypod*. p. 71. 72. 242. Ast *Stulti* tn. illi Tibi, Nihusi, nihilominus sunt. quare? quia V. V. naves indicare ac profiteri non erubescunt. en egregiam rationem! atq; ob hanc ipsam tamen etiam causam nemo non ferè Lutheranorum Doctorum *stultus* tibi audit. Sed sint tales in stulto Nihusii cerebello, aliter enim longè, nisi vehemèter fallor, eruditiores inter Catholicos Romanos de nostratium, aliter etiam nostrates de Catholicorum judicant eruditione. Quid vero eruditissimi inter Pontificios de corruptà istà versionis, quã defendis Nihusi, lectione censent? *Legendū esse si*

non;

non, sic, ut multi tamen libri CORRUPTE habent, merito adeo certum esse debet, ut de eo contendere PRO-
 TERVI videatur, qui inveteratum ERROREM agno-
 scere nolit, aut agnitum corrigere: sunt expressissima
 verba Corn. Jansenii Episcopi Gandavenfis, de cujus
 Comment. in Concord. Evangel. gravissima addu-
 ximus Cap. 2. censoris Apostolici alteriusq; judicia.
 Quid Maldonatus Tuus? claris profitetur de l.c. verbis,
 quod in omnes fere (Jansenius tamen testatur, plerosq;
 Codices si legere) Codices Latinos pervaserit, eosq; IN-
 CREDIBILI Scriptorum NEGLIGENTIA CONTA-
 MINARIT, NULLA prorsus specie probabilitatis. Pla-
 cetne audire Contzenium, acerrimum aliàs Luthera-
 norum hostem? is postquam diu, qui corruptam
 hanc ac mendosam lectionem cum textu Græco con-
 ciliare posset, irrito conatu laborasset, fateri tandem
 non erubuit, NULLO MODO adverbium similitudi-
 nis esse retinendum. Noluit quidem erratum profite-
 ri Conzenius, interim rem ipsam nobis facile largi-
 tur. Eadem forsàn & Estio Doctissimo Commenta-
 tori mens fuit, licet non apertis indicare illam ver-
 bis ausus sit, miratur enim Biblia Sixtina editionis reti-
 nere sic. Quid tandem Bonfrerius, magnæ sanè erudi-
 tionis Commentator? Non veretur profiteri: Faci-
 le potuisse hic in Latinis LABI Librarios, non aqvè in
 Græcis. præf. ad Sc. S. p. 47. Doleo vicem tot clarissi-
 morum Virorum, quorum famæ tanta à Nihusio so-
 cienno proprio inuritur Stultitia macula. Satiùs
 cum illorum laboribus actum forsàn fuisset, si subje-
 cti priùs, quàm publici juris fierent, Nihusii censuræ,
 accuratissimæ scilicet, fuissent. melius certè ac
 rectiùs, si Diis placet, Auctores fuisse informatos
 quis dubitat, si, quod Nihusius de Ultrajectinis prodit

p. 241. horum sequuti exemplum, *querelam suam* (de scriptorum vitiis in V. V. occurrentibus) *apud Aristarchum hunc deposuissent*. Sed temporis hoc ex parte adscribendum injuriæ est, quippe eâ viventes tempestate, ubi Nihusii eruditio nondum orbi innotuerat, vel ubi nondum existerat commune hoc orbis oraculum. Nemo verò amplius miretur, cur toties Calixtum, Corn. Martini, B. Parentem meum aliosq; inter nostrates, à quibus videlicet Nihusius Apostata factus, divortium fecit, indeq; odio plusquam Vatiniano eos prosequitur, *stultorum* insigniat Nihusius titulo, cum eundem & gravissimi inter ipsos Pontificios Viri ab ipso reportent, *ὄνειδος ἐστὶν τοῦ θεοῦ*. His scilicet *flosculis herbulisq;* lucubrationis Nihusianæ *folia sunt referta*, quibus num pariter quis ac Nihusius *capitur*, illaq; *pervolvendo* sibi imaginetur, *ac si illic in campo vere novo ac peramoeno, subsistat*, vel subsistere etiam velit, *botanici instar, ubi lustrandum, quid flosculi, quid herbulae*, nolo equidem temerè certi quid statuere. Habent omninò in *Nihusio* gravissimi inter ipsos Pontificios Viri *flosculos*, quos sibi decerpant. Habet *Jansenius*, habet *Maldonatus*, habet *Estius*, habet *Bonfrerius*, ceu ostensum modò fuit. An tamen consensum *Nihusio* præbituri rectè sentientes & æqui rerum æstimatores sint, pariterq; affirmaturi, *istis quasi* (verè *quasi*, nemini n. Nih. persuadebit, illecebras esse hujusmodi calumnias) *illicius oculos dū capiendos lubens dat* *Nihusius*, *nihil quidquam ipsum patrare, quod viro bono impermissum aut, suo eum jure, quippe hominem liberum, rectè uti*, equidem addubito vehementer. Ut utenim in medio relinqvam rationem *Nihusii*, quare Lutheranos debitâ defraudet eruditionis laude, *quia scilicet à librorum censoribus ob-*
ser-

Pref. p. 7.

Pref. p. 7.

XVII.

*servare sibi præscriptas regulas jussis, ea Catholicorum scripta non adprobentur, in quibus quis non abstinuerit p. 262. ab encomiis eorum, qui Ecclesiam Catholicam (Romanam intellige) non honore ullo, sed infamia, ferme ubicunq; possunt, affecerint palam: Existimo tamen, etiamsi non ita crebrò in nostros debacchatus Theologos Nihusius fuisset, tamq; iracundè acerbissimisq; verbis tela sua, quibus tamen furoris oestro præfascinatus ignorans Nihusius per nostrorum latera suos quoq; gregarios apertè vulnerat, vel vulnerare satagit, in eosdem vibrasset, nihilominus precibus impetrare à Censore eū potuisse, vi quasi extortā unicā illam vocem: *imprimatur*. Forsan facilius adprobationem hanc ac majori verborum encomio consequutus Nih. fuisset, si non adeò importunus in nostrates, Viros non minus doctos quàm apud Pontificios, ipse fuisset, cum primis etiam in iis, in quibus ipsos eruditiores inter Pontificios habent consentientes. Quod ipsum ubi libri Nihusiani Censor, Vir sine dubio in librorum lectione nonnihil magis versatus quàm Nihusius, deprehendit, mirum non est, indignabundum quasi ac importunitate Nihusii superatum unicam istam adscripsisse vocem: *imprimatur*. Ita nimirum Maimonidis illa gnoma verissima est: לְבוֹרַת הַחֲכָמִים יֵשׁ לָהֶם עֵינַיִם רוֹאוֹת מֵרֵי : רֹאוֹת הַפְּתָאִים : i. e. *corda sapientum habent oculos, quibus id vident, quod non vident stulti.**

C A P U T I V.

Consequentiæ Nihusianæ specimen exhibetur, & quàm ridiculus ille philosophus sit, indicatur. Patres quosdam Latinos per Vulgatæ Versionis Codices corruptos fuisse seductos, Nihusio conceditur. In specie de Augustino. contra ipsum quoq; Erasmus. Guilielmi Estii lapsus. Nihusii Thesaurus criticus expenditur. quàm innocens Nihusius

XVIII.

hufius Aristarchus sit, uno atq; altero exemplo ostenditur. Locus I. Tim. 1, 17. ventilatur in gratiam Nihufii novi Critici. Schindlero abfensum. Nihufius infausto omine senem se deponantem vocat.

Sed è diverticulo redeundum tandem in viam est, Sac dispiciendum, quibus rationibus juxta cum Calixto Jansenium, Maldonatū aliosq; Nih. convincat, ac demonstret, non esse h. l. in Vulgatā mendum, atq; adeò rectè se adseruisse, *stultos esse, qui mendum hic subesse profitentur.* Admissi quæso risum teneatis amici. Dixerat Nihufius: *Stultus, inquam, es mi Calixte;* (cum Calixto verò Jansenium simul, Maldonatum item ac alios Pontificios à Nihufio vapulare hinc, ostensum capite præced. fuit) *mendo enim carent ejusmodi Codices, licet hujus rei sis imperitus. Rectè itaq; Tirinus commentatur: Sic eum volo manere in Græco & Syriaco est, si eum volo manere. sed Romana Sixtina melius, sic, id est sine violenta morte volo Johannem in mundo agere, &c.* Videte consequentiam! quia Nihufius dicit, *stultum esse Calixtum, mendoq; carente ejusmodi Codices,* (quos Calixtus, Jansenium ac Maldonatum, famosos ac sateruditos inter Pontificios viros sequutus, corruptos à librariis adseruerat) *licet hujus rei imperitus sit Calixtus: itaq; rectè commentatur Tirinus, Romanam Sixtinam melius habere, quàm Græcum itemq; Syrum.* Cui hæc consequentia non risum movet, adspiciat ac perpendat disjunctivum Nihufii syllogismum, de quo ita ipse: *philosophor mecum hunc in modum; Corn. Martinus, aut sortitus est gloriam cœlestem, aut æternis addictus est suppliciis in inferno* (purgatorium enim qui non credunt, id habere privilegii Nihufius adferit, ut in Purgatorium quoq; non detrudantur) *Si prius; non indignabitur, sed potius DEUM laudabit, quòd in ejusdem honorem, per me fuerint moniti homines improvidi, ne*

tri-

tribuant quidquam iis, quæ continentur libello de analysi Logica contra Ecclesiam Christi Catholicam. Sin posterius; optimè quoque à me factum agnoscat; quia cæterò quin plures ex opusculo eo seducerentur, & sic pœna ipsius evaderet cum tempore gravior atque acerbior. Ita sc. Nihufius secum philosophatur. quàm benè, illi dispiciant, qui caput non in calcaneo gerunt. neque; tamen veretur adserere Nihufius, idem quoque dicturum ipsummet Corn. Martini, quin nec omisurum, gratias sibi agere ingentes, si miscere nunc secum sermones posset. Cæterum ne sine ratione vel auctoritate dixisse videatur Nihufius, quod adseruerat, mendo sc. carere Codices istos, qui sic pro si habent, en animum advertere lectorem jubet ad illa, quæ subjicit ex Prisciano & Trapezuntio, atque; ex illis penitus constare putat & primariis pridem Grammaticis probata esse, quæ de eâ antea dixerat; Scil. eâ & si in utraque Lingvâ sumi simul conditionaliter & assertivè. Ast cum reflet, ut quomodo Patres, quorum auctoritatem magni omninò Pontificii faciunt, puto verò etiam Nihufium idem factitare, legerint, prius ostendam, quàm de verborum sensu agam: quapropter capite hoc id ipsum monstrare conabor, ac primò ostendam Patres quidem nonnullos Latinos ita legisse, sed eosdem erroneâ ista Lectione per sic fuisse seductos, alios verò etiam si agnoscere. 2. evincam Græcos Patres omnes per si, non verò per sic legisse ipsorum Pontificiorum testimonio, atque; adeò hypotheticè quoque; intellexisse. De Latinis quidem Patribus primò agere loco placet, non quasi illos Græcis antiquiores esse censeam, vel etiam quasi eorum auctoritatem faciam majoris atque; Græcorum, sed quia Nihufius cum Tirino horum præcipuè meminit, omisiss Græcis. Tantum verò abest, ut inficias ire velim, Latinos quosdam Patres ita hunc lo-

cum per *sic* legisse atq; etiam *adsertivè* intellexisse, ut potius de *Augustino* diversum sentientem *Erasmum*, existimantemq; *locum in Augustino corruptum esse*, & ab *indocto quodam sciolo* si in *Sic mutatum*, cum B. Parente deseram, & ex operosa *Augustini* de vero loci hujus intellectu disputatione colligi posse affirmem, ipsum omninò legisse: *Sic volo eum manere*. Fallitur etiam *Guilielmus Estius* Commentator S. Sacrae non indoctus, quando *Jansenio* tribuit, ac si statuat, *Augustinum* h. l. per si legere, sed id *Jansenius* non adserit. Hoc saltem scribit, quòd *eadem depravatio* (arrige Nihusi aures!) *qua hoc loco conspicitur*, dum scil. pro *Conjunctione si* in *Vulgatà* *Versione* adverbium *sic* legitur, non hìc tantum acciderit. *Eadem enim*, inquit, *etiam accidit Psal. 62. ubi cum Latini jam passim legant*, sic memor fui tui super stratum meum, &c. *Græca & Ebræa constanter habent*, si, *quomodo Augustinus & Hieronymus legunt in Commentariis*. Adducit etiam *Tirinus*, & ex eo *Nihusius* pro *lectione hâc Emissenum* atq; *Rupertum*, quibus haut invitus adjungo *Venerabilem Bedam*, cujus sicut & cœterorum post eum mentem ita explicat *Jansenius*: *Non eum per passionem martyrii volo consummari, sed absq; violentiâ persecutoris diem expectare novissimum*, quando ipse veniens eum in *æternæ beatitudinis mansionē recipiam placidè sine dolore violentæ mortis*. Hactenus *Jansenius*. *Nihusius* si verba isthac ex *Jansenio* excerpere deberet, *Criticum* posset agere, sed talem, qualem sæpè sese prodit h. e. *ridiculum*. Legitur n. in *Jansenio* mendo *typothetæ violente* pro *violente*. Talia quando in nostrorum scriptis *Nihusius* reperit errata typographica, putat se tale quid invenisse, quod pueri non in faba. Exemplum desiderat quis? en egregium, & ex quo tanquam ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα! Scripserat

rat Excellentissimus *Glassius*, Præceptor meus æternum colendus Philol. S. lib. 1. edit. recent p. 77. in explic. & concil. loci 2. Sam. 8, 26. & 2. Paral. 22, 2. ad illud *confugimus ultimò, ut in viam* (quid verò est illud, ingeminat Aristarchus Nihusius, *in viam? voluitne dicere, in inviam, vel an in vivam aut vivarum?*) aquarum scaturiginem incidens lapillus &c. ô admirandam conjecturam Nihusii! quam tamen vel pueris concipere, de facili esset. ac liberari à scrupulo Nihusius facile potuisset, si modò evolvisset locum ab ipso *Glassio* pag. ead. citatum, videl. *Num. 3, 39.* p. 115. ubi erratum typographicum abest. Sed ane exercitationem criticam magis adhuc intricatam difficilioremq;, sed in cerebello Nihusii, audire placet? haut erit referre grave. Exclamat p. 253. Nihusius sect. 39. *ubi verbum, in Lutheranorum etiam cœtu familiarissimum: Soli DE O honor & gloria? Non detrectat criticam in parenthesi subjungere limam suam: quod tamen, scribit, haut legitur sic, 1. ad Timoth. 1, 17. sed cum Commate post voces duas primas.* Ita scil. curiosus Nihusius est. Quis verò audivit unquam, post unicum adjectivum & substantivum in casu obliquo posita, aliudq; nomen in casu recto, ad quod illa duo referuntur, immediatè sequēs, interferi comma? Quod verò in loco isto 1. Tim. 1, 17. comma in textu Gr. sit insertum, exinde est, quia plura præcedunt DEI Opt. Max. epitheta. Si tamē observare quid de loco hocce Nihusius voluisset, notare potuisset, *Vulgatum* minùs rectè omisisse ibidem dictionem $\sigma\phi\omega$, quam tamē juxta cum textu authentico Græci Patres constanter legunt, quicquid etiam sit de *Syro & Arabe*, quos deprehendi, illam pariter prætermisisse. Ubi etiam obiter noto de verbo in *Ara-*

be

De Interpr. l. c. occurrente $\gamma\epsilon$, quòd cum puncto supra ν etiam *mutavit* notet, cōtrā ac putavit *Schindl.* in *Lex. Pentagl.* Et hæc quidem $\omega\varsigma \epsilon\nu \omega\delta\alpha\delta\epsilon\gamma\mu\eta$ in gratiam Nihusii. è quo plura superioribus non absimilia acuminis critici $\tau\epsilon\kappa\mu\eta\lambda\iota\alpha$ proferre possem, si hoc jam agerem, vel etiam nisi vererer, ne nimis iniquus in Bibliopolam sim, si omnia *Thesauri critici Nihusiani κειμήλια* exponere tam facilè velim. Quin potius emat sibi Nihusii lucubrationes, qui sitim suam hisce delitiis restinguere concupiscit. Ast annon in ipso quoq; Nihusio relicta etiam errata typographica sunt, quæ linceos ipsius effugere oculos? Ita sanè omninò. & ridendi omnino materiā abunde quædam suppeditarent, si Nihusio quis ea adscribere vellet, ac pro arbitrio emendare. videatur saltem p. 172. l. 17. p. 201. l. 10. p. 202. l. 20. p. 224. l. 4. à f. p. 269. l. 27. Sed non minus risui sese exponet, qui talia arripere & exagitare, tanti putaret, quàm *Nibusius*, senex cum primis *sexagenarius*. Mirum tamen mihi videtur ne utiqvam, Nihusium in hisce, *senem licet depontanum* (quod nomen videat ne malo omine sibi tribuisse videatur: famā enim ad nos allatū, ipsum superiori tempore *Amstelodami* de ponte, nescio an à turba, an verò à spiritu aliquo malo fuisse dejectum ac difficulter evasisse; designat verò tripudiare, quòd *questus nunquam sit, se casu passum ullo membrifragii quidquā aut luxationis*) gloriā querere, consideranti videl. illud sapientū Ebræorū: $\text{חכמים כל עור שהם מזקינים חכמת נתוספת בהם ועמי הארץ כל עור שהם מזקינים שפשוט נתוספת בהם}$ quod legitur *Schabbath* sive Talmudhis Babylonici *Seder מועד Massichta* f. 152.

De cæteris in Dissp. seqq.

01 A 6640

ULB Halle 3
003 108 309

Sb.

VD 17

39. 40

D. J. G.
ad
Comma 22. Capitis XXI.
D. JOHANNIS
EXERCITATIO
PHILOLOGICA,
Bartoldo Nihusio Sacerdoti Pontificio
OPPOSITA,
Inq; illustri Academia VVittebergenfi
PRO LOCO
In Amplissima Facultate Philosophicâ bene-
volè sibi adsignato
Publicæ eruditorum disquisitioni submissa
à
M. JOHANNE ERNESTO GERHARDO
JENENS I,
Respondente
M. JOHANNE Hilpert Coburgensi Fr.
a. d. 20. Decemb.
In Auditorio Majori horis
matutinis.

VVITTEBERGÆ,
TTPIS JOBI VVILHELMI FINCELII,

ANNO clò lbc XLIX.

